

ЈУРИШНЕ ЈЕДИНИЦЕ

Још у току Првог светског рата појавила се потреба за стварањем специјално формираних, обучених и опремљених јединица које ће бити способне да савлађују непријатељске блиске утврђене положаје и извршавају разне теже задатке у нападу и одбрани. На основу стечених искустава њихова улога се знатно проширила и усавршила, тако да су у току Другог светског рата скоро све зараћене армије увеле ове специјалне јединице под разним називима: Немци као „јуришне јединице“ (Sturmabteilung, Sturmkompanie, Sturmbrigade), Енглези као „командосе“ (Commando group), Американци као „ренџер јединице“ (Ranger units); а постоје и други називи према специфичности њихових повремених или сталних задатака. Сада, на Корејском ратишту често се помињу „јединице за рејдове Уједињених нација“ (United Nations raiding unit¹). По нашем мишљењу, ми бисмо их могли назвати „јуришне јединице“, како смо их мање-више звали и у току Народноослободилачког рата. Том називу одговарао би и начин извршења њихових задатака, које карактерише блиска борба и јуриш. Ако бисмо их назвали „специјалне јединице“ онда би настала пометња у терминима, пошто постоје и друге специјалне јединице.

У току Првог светског рата, Немци су за освајање француских блиских утврђених положаја на Западном фронту формирали специјалне „јуришне групе“, састављене од војника-бомбаша, који су поред бомби били наоружани бајонетима, аутоматским оружјем и експлозивом за рушење²). Касније су оформили специјалне чете и батаљоне који су, поред отклањања препрека и заузимања појединих утврђених тачака и ватрених ослонаца у блиском утврђеном појасу, употребљавани и за насилна извиђања, заробљавање непријатељских војника и разне друге препаде, и у томе знатно надмашили извиђачке и ловачке јединице.

¹) Јединице за самостално дејство у дубљој или ближеј позадини непријатељског борбеног распореда.

²) Интересантно је како су Немци дошли на идеју формирања ових група. У једном пуку приметили су да се за напад на утврђене француске ровове јављају скоро увек три иста војника. Средњи, најјачи носио је у левој руци два међусобно спојена митраљеска штита, а у десној пијук-секирицу, којом је тукао око себе. Одмах позади њега, десно и лево, следовала су остала двојица од којих је један носио и бацао на непријатеља велики број ручних граната, а други наоружан ножем на пушци дејствовао је на непријатеља. Ова група се сваке вечери добровољно јављала за јурише и учинила је велике услуге својој јединици.

У то време на Источном фронту, где су услови покретно-маневарског рата више омогућавали продоре (убацивања) у ближу и дубљу позадину непријатељског борбеног распореда, проширили су се задаци ових јединица. Тако су оне, поред освајања и уништења непријатељских бункера, као основног задатка, пресецале непријатељску отступницу, заузимале важне прелазе (мостове, раскрснице и теснаце), уништавале и неутралисале непријатељску артиљерију, вршиле препаде на штабове и поједине позадинске установе, итд. При томе је било и самосталних задатака. Тако је, на пример, немачка јуришна чета бр. 18 из армиске резерве, у току борбе за овлађивање Балтичким Острвима, пребачена на једно од њих ради уништења важне и добро утврђене непријатељске батерије. Ова чета добила је касније задатак да пресече непријатељу отступницу према граду Мону и да га задржи до пристизања главних немачких снага са напада. Таквим јединицама често су додељивани и задаци да утврде које су непријатељске јединице налазе на појединим деловима фронта и установе њихов састав и јачину.

Французи и Енглези су такође, у Првом светском рату на Западном фронту имали своје „јуришне јединице“ које су непосредно пред извршење борбених задатака привремено формирали од пешадијских јединица и за то нарочито вежбали. У периоду чисто рововског рата и стагнације фронтова, јуришне јединице су, поред осталог, добијале задатак да наизменичним испадима подижу и одржавају борбени дух трупа, што је било врло важно.

И на Солунском фронту су образована посебна нападна одељења (она су, на пример, код тзв. Критске дивизије вршила честе испаде у рејону Љумнице код с. Грка и с. Восе) и јуришни водови (који су, на пример, код Југословенске дивизије у рејону Доброг Поља, били врло активни у пролеће 1918 године). Они су узнемиравали непријатеља, ометали га у извођењу радова и прибављали податке до којих се на други начин теже долазило. Изгледа да Французи нису обраћали нарочиту пажњу на формирање специјалних јуришних јединица за задатке какве су Немци додељивали својим јуришним јединицама.

Пошто су се у току Другог светског рата, у коме је дошло до динамичних борбених дејстава, већег усавршавања борбених средстава и ратне технике и извесних промена у начину утврђивања, створили и за нападача и за браниоца посебни услови за вођење борбе, то су се и задаци јуришних јединица с једне стране, знатно проширили и умножили, а с друге стране, морали су се извршавати под много тежим условима. Тако, на пример, поред изнетих задатака оне су вршиле изненадне препаде на непријатељске бокове и позадину, заузимале и држале поједине погодне линије и тачке, штитиле спојеве и бокове борбеног поретка, обезбеђивале тенковске десанте, итд. У почетку рата, код Немаца је основни задатак јуришних јединица и даље остао учешће у пробоју јако утврђених положаја, затим овлађивање прелазима преко река, а врло често су придавани претходницама као предњи одреди. Тако су их употребљавали и у операцијама у Белгији и у Француској 1940 године. У Белгији је на-

пример, за овлађивање Ебен-Емаелом, тј. најјачим фором тврђаве Лијеж, који је бранио прелазе преко Мезе и Албертовог Канала и затварао правац немачког продора у центар Белгије, употребљена нарочита јуришна јединица. При нападу на Мажино линију јуришни пионири овладали су оклопним фором бр. 505, југоисточно од тврђаве Монмеди, који је претстављао челну одбрану осталим утврђењима, као што су били форови бр. 696, 685, 699 и „La Rochet“. У нападу на Југославију 1941 године, Немци су при дејству из Бугарске употребили јуришне јединице за савлађивање граничних утврђења (западно од Ђустендила).

На Источном фронту, у периоду немачке офанзиве, основни задаци немачких јуришних јединица били су овлађивање непорушеним мостовима, важним друмским и железничким раскрсницама, итд. да би их сачували од рушења од стране совјетских трупа и држали до доласка главних немачких снага. Ради тога јуришне јединице су најчешће биле у саставу претходница дивизија. Тако су 1941 године јуришне јединице овладале мостом код Сокала, 80 км северно од Лавова, и омогућиле прелаз главних немачких снага, а у борбама у рејону Кијева, у кривини Дњепра код Гарностопола, јуришне јединице су 23 августа 1941 године заузеле мост дуг 2,5 км и спречиле његово рушење, тако да су тиме обезбедиле прелаз једној тенковској и једној пешадиској дивизији, које су одмах по преласку образовале мостобран. Јуришне јединице су и касније, тј. у току одбране на Источном фронту, добијале врло важне задатке. — одбрану најважнијих ослонаца жежевског одбранбеног система.

Код савезничких армија командоси и ренџер-јединице извршавали су многе задатке у садејству са стрељачким, оклопним или десантним јединицама или, ређе, самостално. Тако су, например, августа 1942 године, у операцијама код Дијепа командоси бр. 3 и 4 добили задатак да у оквиру дејства десантних јединица униште непријатељске обалске батерије код Вастеривала и Берневала, а тиме су омогућиле неометано приближавање и искрцавање главних десантних снага. Или, у операцијама на Сицилији, 1943 године, у циљу што бржег заузимања Катаније, један одред командоса имао је да заузме важан мост у теснацу северно од Лентинија, и да тиме омогући 50 дивизији и британској тенковској бригади брз продор у Катаниску Равницу. А у завршним операцијама на Сицилији, августа 1943 године, савезничко командовање одредило је овим јединицама сасвим нове задатке. Тако су одреди командоса и ренџер-батаљони имали да отсеку немачке и италијанске трупе од позадине и омогуће њихово окружење и уништење.

У току Народноослободилачког рата скоро све наше партизанске, ударне, стрељачке, минерске и диверзантске јединице биле су мање-више способне за извршење задатака, за које се одређују специјалне јуришне јединице. Па, и поред тога, појавила се потреба да се за овакве задатке привремено формирају специјалне јуришне групе састављене од бомбаша, а касније — када су формиране дивизије, корпуси и армије — код неких дивизија су формирани и јуришни батаљони (или јединице са другим називима: летеће чете, ударни бата-

љони, јуришне групе, итд) који су претстављали сталне формације, органски везане за јединице регуларне армије. Оне су биле прави мајстори за освајање непријатељских бункера и утврђених делова положаја, за заузимање и рушење мостова, препаде на непријатељске комуникације, итд.

Искуства рата у Кореји показују да специјалне (јуришне) јединице добијају онакве задатке какве су имале и у току Другог светског рата. Оне се употребљавају тамо где се тражи нарочита извезбаност, издржљивост, брзина акције и снажљивост у блиској борби. При томе се често употребљавају у поморско-десантним операцијама за заузимање стрмих обала, клисура, комуникациских чворова и за рушење важних железничких објеката. Тако је, на пример, британски командос „зелене беретке“ порушио железничку пругу Чончинг — Вонсан, 200 км југозападно од Владивостока и тиме прекинуо једну од најважнијих линија за снабдевање Кинеза и Северокорејаца из СССР. Веома су честе и акције за узнемиравање непријатеља и прибављање података, а то је при садашњој стагнацији фронта у Кореји веома важно.

Јуришне јединице врло често служе и као школа за вежбање пешадиских јединица у нападу на утврђене положаје, а често их у току борбе распоређују међу друге јединице у циљу дизања морала и преношења на остале борце њиховог борбеног искуства.

*

Јачина и састав јуришних јединица, углавном, зависе од њихових задатака и наоружања и различити су код разних војски. Међутим, све војске теже да при формирању ових јединица сачувају њихове основне особине и одлике — покретљивост, брзину акције и ударну моћ — а донекле и самосталност у извршавању задатака. Тако, на пример, у Првом светском рату немачке јуришне групе, које су одређиване за напад на утврђене положаје, састојале су се из митраљеског вода, пионирског вода, радио-одељења и вода за снабдевање. Доцније су формирали јуришне батаљоне који су у почетку имали око 5 пионирских и 1 митраљеску чету, а касније су реорганизовани и састојали се од 1—5 јуришних чета, 1—2 митраљеске чете, групе пламенобацача, батерије пешадиских топова и чете бацача. Оваква формација била је врло погодна за напад на утврђене положаје, јер је садржавала све елементе потребне за њихово овлађивање.

У то време код савезничких војски (у британској, француској па и у српској) језгро ових јединица сачињавала је пешадија ојачана пионирима, а у извршењу задатака потпомагале су је поједине батерије или цели дивизиони. У њихово основно наоружање спадале су ручне бомбе, нож или бајонет, маказе за сечење жице и експлозив.

Међутим, јуришне јединице у Другом светском рату, саобразно новом наоружању, опреми и начину утврђивања, биле су формиране друкчије. Оне су у свом саставу имале елементе из разних родова војске и разних борбених средстава. Руси су, на пример, имали јуришне групе од два стрељачка одељења, 1—2 митраљеза, одељење

ПТ пушака, одељење минобацача, 1—2 топа, одељење пионира са експлозивом, 2—3 ручна бацача пламена и 1—2 тенка. При нападу на већа утврђења, односно утврђена насељена места, формирали су јуришне одреде приближно следећег састава: батаљон пешадије, вод топова 45 мм, 1—2 вода митраљеза, чета минобацача 82 мм, батерија минобацача 120 мм, вод пуковске артиљерије, 1—2 топовске или 1 хаубичка батерија дивизиске артиљерије, 2 чете тенкова (или батерија самоходних оруђа), чета пионира и чета ручних пламенобацача. Јуришне групе обично су имале подгрупу за задимљавање, подгрупу за извиђање и рашчишћавање, подгрупу за блокирање, подгрупу за обезбеђење, подгрупу за рушење и ватрену подгрупу. Јуришни одред се обично делио на 3—4 јуришне групе, и то: групу за рашчишћавање, ватрену групу, резерву и групу за снабдевање.

Јуришне јединице код Немаца биле су сталне формације. Међутим, састав, наоружање и опрема јуришних одреда прилагођавали су се детаљним задацима који су били толико разноврсни да су често захтевали и веће измене у том погледу. Тако се јуришна група за овлађивање бункера састојала из више подгрупа са тачно одређеним задацима, као на пример: подгрупа за сечење жице (3—4 војника за сваки пролаз), подгрупа за уништавање пушкарнице (по 3 војника за сваку пушкарницу), подгрупа за потпомагање (2—3 војника). При извршењу задатака групу су најчешће потпомагали артиљерија (дивизиска, противтенковска и противавионска), митраљеске и стрељачке јединице, а у изузетним случајевима падобрански одреди и авијација. Карактеристично је да су код Немаца основу јуришних група сачињавали тзв. јуришни пионири (из састава пуковских пионирских чета, дивизиског пионирског батаљона или пионирских јединица виших команди), који су били специјално регрутовани и обучавани, за разлику од Руса, где основу јуришне јединице чине стрељачке јединице које су у ту сврху вежбане тек пред извршење задатака. На пример, немачка јуришна јединица која је нападала фор Ебен — Емаел у Белгији била је састављена од батаљона јуришних пионира ојачаног четом пешадије и противавионском батеријом. Она је била богато снабдевена експлозивом и темпирним упалачима са успоравањем, специјалном опремом за постављање експлозива (дугачки штапови, конопци за бацање и бушена корита), бацачима пламена, термичким гранатама (за уништавање решетки, оклопа и прозора фора), а садејствовала јој је артиљерија (противтенковска, дивизиска и противавионска — која је гађала земаљске циљеве) и авијација (два вода пионира бачена су из ваздуха). Или, на пример, напад на фор 505 Мажино линије извршила је чета јуришних пионира, подржавана батаљоном пешадије, артиљеријом и тенковима. Пионирски батаљон састојао се из штаба, 3 пионирске чете, инжињерске алатне колоне, мостовног трена и вода за везу. Пионирске чете биле су наоружане митраљезима и бацачима, а пионирске оклопне чете из састава тенковских пукова, када су дејствовале као јуришне јединице, појачаване су посебном групом бацача и групом митраљеза и тиме добијале велику ватрену моћ (Немци су

их много примењивали при нападу на Холандију и Белгију и у почетним операцијама на Источном фронту).

Енглези су понекад употребљавали јуришне јединице јачине вода — који се делио на ватрено одељење са штабом вода, одељење са торпедом „бангалор“ (експлозив за рушење препрека) и групом за сечење жице (са ПТ оруђем) и одељење за чишћење заузетог објекта од непријатељских војника — а формирали су и јуришне одреде, у случајевима када им је била потребна јача јуришна јединица. Састав, спрема и наоружање командоса и ренџер-јединица били су у сталном развоју. Британски командос је формиран од штаба, око 6 чета командоса (по 2 вода), административно-заштитног вода и вода за везу. Чете су имале у наоружању по један бацач и ракетни ПТ бацач, а водови по два пушкомитраљеза, шест обичних и осам аутоматских пушака, тако да је укупно бројно стање чете износило 63—72 човека. У лето 1943 године свака чета командоса добила је тешко наоружање, митраљезе „Викерс“, минобацаче и ПТ оруђа.

Америчке ренџер-јединице биле су углавном формиране по угледу на британске командосе и у току рата су имале ренџер-батаљоне и ренџер-чете. Ренџер-батаљони су имали око 6 чета и јединице за везу и снабдевање, а стајали су непосредно у резерви Врховне команде. Чете које су биле јачине око 115 људи (од којих 5 официра) имале су тројну формацију (3 вода од по 3 одељења), а свако одељење располагало је минобацачима 60 мм и базукама. Међутим, на основу искуства рата у Кореји ренџер-чете су у октобру 1950 године укључене, у састав пешадиских дивизија, где су играле исту улогу коју су код Немаца имали јуришни батаљони, односно јуришне чете и ловачке групе у оквиру пешадиске дивизије. Према неким подацима у пуковима су формирани јуришни одреди.

Што се тиче састава, опреме и наоружања јуришних јединица у току Народноослободилачког рата, може се рећи да су били прилагођени тадашњим условима, степену наоружања и задацима. У оквиру скоро свих наших јединица постојале су, као што смо напоменули, јуришне групе — бомбаши, које су формиране од добровољаца непосредно пред извршење задатака, а касније су негде формиран и јуришни батаљон као сталне формације, такође од добровољаца. На пример, јуришни батаљон 18 дивизије имао је 3 чете, одељење за рушење и топовско одељење. Његово бројно стање износило је око 150 људи, тако да су чете имале по 40—50 војника, претежно аутоматичара (број пушака је био мали, свега 2—3 на вол). с тим да је свака чета имала и по једног снајпера. Ове јединице су се снабдевале храном и муницијом из најближих бригада, док је за време самосталних акција вршено специјално снабдевање. Због специјалне обуке, јаког аутоматског наоружања и потребе да буду независни од коморе, јуришни батаљони су се по формацији разликовали од бригадних батаљона, тако да су били веома покретни и увек спремни за дејство на већим или мањим отстојањима.

*

На избор људства за погуну ових јединица уопште обраћала се нарочита пажња, јер се од њега захтевало веће физичко напре-

зање (чешћи и дужи маршеви) и способност за савлађивање многих препрека у дубини непријатељског распореда; затим, већа смелост, храброст, брзина дејства, снајажљивост и отпорност у блиској борби, умешност у руковању разним оружјем и борбеним средствима, као и способност за оријентацију на сваком земљишту, у свако доба дана и по сваком времену. Као што се види, тражиле су се особине најбољих бораца, па је због тога вршен специјални избор и обука. У току нашег Народноослободилачког рата скоро сваки борац стицао је и усавршавао ове особине, али су борци јуришних јединица ипак у том погледу предњачили, тим пре што су се ове јединице попуњавале добровољцима, чији је квалитет био одличан. Одзив је био увек већи него што се у јединице могло примити, при чему су се чланови Партије и СКОЈ-а увек први јављали.

Међутим, у Енглеској је долазило и до извесних размимоилажења по питању формирања и начина попуње јединица командоса. Тако, на пример, поједини трупни команданти су се жалили што им у ове јединице одлазе најбољи борци и млађи официри и што им се на тај начин слаби квалитет стрељачких батаљона. Због тога су се на крају морали умешати и органи највише државне управе који су решили да се јединице командоса и даље попуњавају најбољим људством, али из ширих извора — из свих видова оружане силе, родова војске и службе.

У немачке јуришне јединице бирани су храбри, одлучни, физички јаки и интелигентни подофицири и војници, који су распоредивани у пионирске батаљоне и чете. Приликом регрутовања вршена је јака агитација, позивајући се и на велике традиције немачких пионира и њихове успехе у ранијим ратовима. Доцније, у току рата, у њихов састав је одређивано људство из свих родова војске, али је са њим накнадно вршена специјална обука.

Међутим, и код Немаца и код Руса се дешавало да се и морално лоше, осуђивано и дисквалификовано људство одређивало у такве јединице. Тако су, и једни и други, формирали извесне јуришне јединице од официра и подофицира лишених чина као и других кажњеника, захтевајући да кроз борбу окају своје преступе и да се на тај начин рехабилитују. То су већином биле свирепе и разуздане јединице, нарочито у препадима, али су у борби биле непостојане, ако би једном биле разбијене, тако да су војници гледали да се што пре извуку.

Што се тиче обуке *јуришних јединица*, тежило се да буде потпуна и универзална. У току нашег Народноослободилачког рата ове јединице су детаљно обучаване кроз специјалну пешадиску и инжињерску наставу, а поред тога пред извршење сваког задатка практично су вежбане за претстојећу акцију, и то на земљишту и објектима који су били слични онима на које ће нападати. У исто време, вежбане су и оне јединице које ће садејствовати у нападу. На пример, јуришни батаљон 18 дивизије, пре рушења Штампетовог вијадукта, у јесен 1944 године, детаљно је извежбан на сличном зем-

љишту и сваки борац је тачно знао како треба да поступи при извршењу задатка. Исто тако су и бомбаши пре сваке акције вежбани у приближавању бункеру и бацању бомби, а пушкомитраљесци у штићењу ватром, итд. После акције вршена је детаљна анализа рада целе јединице, појединих група, па и појединаца и извучене су драгоцене поуке за будући рад. Због великих успеха, које су постигле са релативно малим губицима, оне су увек служиле за пример свима другим јединицама.

Савремене јуришне јединице за нападе на нарочито утврђене положаје вежбају се на специјално уређеним полигонима, где постоје објекти и организовани положаји који су слични стварним објектима на које ће се нападати, а обуку врше разни стручњаци под руководством старешина не само пешадиских јединица, него и других родова војске. Оне пролазе кроз детаљну пешадиску и инжењерску обуку, и обучавају се у руковању бацачем, топом и тенком, управљању аутомобилом, мотоциклом, па чак и моторним чамцем, вежбају се у пливању, брзом савлађивању природних и вештачких препрека, у читању карата, оријентацији и сналажењу на сваком земљишту и у свакој ситуацији, како би се појединачно и скупно оспособили за извршење задатка под разним, па и најтежим условима. Тако је, на пример, обука командоса врло разноврсна. Они прво пролазе кроз тзв. основну обуку која се састоји у пењању на стене, прелажењу преко клисура и дубодолина viseћи на ужету, обарању другова применом „диу-цица“, усавршавању у вештини нечујног убијања, итд., а врше се и убрзани маршеви на којима се вежбају да са пуном ратном спремом за 95 минута прелазе око 15 километара. Непосредно после тога долазе чисто војничке вежбе са гађањем и друго. Обука америчких ренџер-чета изводи се у центрима за обуку диверзаната (такав један центар налази се у Форт Бенингу, држава Џорџија), где се у исто време врши и проба организације, опреме, доктрине, тактике и технике диверзантских јединица.

На обуку и вежбање јуришних јединица нарочито су Немци обраћали велику пажњу. Поред детаљне пешадиске и инжењерске обуке, у циљу бољег садејства са артиљериским, ваздухопловним, пешадиским и другим јединицама, јуришни пионири су стално мењали полигоне за вежбање. Један од таквих полигона који су служили за вежбање јуришних пионира у садејству са десантним снагама морнарице налазио се на обали Помераније.

Иако је познавање страних језика потребније диверзантским и другим специјалним јединицама које дејствују у дубљој непријатељској позадини, ипак је оно важно и за јуришне јединице, јер им то може олакшати извршење задатка.¹⁾

*

Дејство јуришних јединица најчешће се одвијало у сарадњи са осталим јединицама, било да су привремено придаване појединим

¹⁾ Тако су, на пример, за један немачки специјални батаљон „Fridental“, који је добио задатак да у току офанзиве у Арденима, децембра 1944 године, дезорганизује савезничку позадину, из разних немачких јединица прикупљени

оперативним и тактичким јединицама (само за извршење задатака), било да су се већ налазиле у њиховом сталном саставу. Оне су се понекад привремено формирале и од ефективних јединица за чији рачун раде (на пример, код нас бомбашке групе, код других војски јаче или слабије групе разног састава и наоружања), с тим што су по извршењу задатка биле одмах расформиране. Док је јуришни батаљон наше 18 дивизије био стално у њеном саставу, дотле су се командоси за време извођења десантних поморских операција налазили под командом штабова за комбиноване операције, а у борби на Сицилији и у Јужној Италији и командоси и ренцер-батаљони били су органи инвазионих армија, које су их придавале појединим оперативним и тактичким групацијама. Ренцер-батаљони су формирани као јединице резерве Врховне команде, али су на основу искустава рата у Кореји ренцер-чете придате дивизијама, тако да сада стоје непосредно под њиховом командом. Код Немаца је свака дивизија имала свој пионирски батаљон, сваки пешадиски пук своју пионирску чету, а тенковски пук пионирску оклопну чету, који су били способни за извршавање задатака као јуришне јединице. Према томе, може се рећи да све више превлађује гледиште да јуришне јединице треба да буду у саставу тактичких јединица (пука, дивизије), као формације за извршење специјалних задатака.

Пошто су акције јуришних јединица веома компликоване, природно је да се поред обуке јединица морају изводити и детаљне припреме и вршити што потпунија процена свих елемената који утичу на извршење задатака. А како успех умногоме зависи од брзине акције и постигнутог изненађења, нарочито у погледу времена и места извршења удара, то се, поред личних извиђања, користе и подаци који су прибављени свима другим средствима (авионска извиђања и аерофотоснимци, подаци од обавештајне службе, испитивање заробљеника, итд.).

Јуришне јединице су се најчешће провлачиле кроз непосредне, или слабо поседнуте делове непријатељског фронта, користећи првенствено ноћ и атмосферске непогоде. Ако је то било немогуће, онда су се насилно пробијале кроз непријатељски распоред, при чему су им помагале и друге јединице. У том случају јуришне јединице су обично полазиле у напад заједно са осталим стрељачким јединицама (у почетку артиљериске припреме, а некад и раније — ноћу) и уз подршку њихове артиљериске и минобацачке ватре, а некад и под заштитом својих тенкова и самосталних оруђа, избијале пред саме објекте. Даљи њихов рад обично се одвијао у складу са њиховом тактиком дејства. Тако је, на пример, подгрупа за рашчишћавање отворала пролазе кроз препреке под ватреном заштитом подгрупа за

војници који су, поред осталих квалификација, познавали и енглески језик. Иако резултат прикупљања није потпуно задовољно, ипак су групе овог батаљона постигле добре резултате зато што су неке старешине и војници, већином бивши поморци, добро знали енглески језик. Тако је вођа једне немачке групе, преобучен у униформу америчког подофицира, успео да убеди једног америчког капетана да је његова јединица скоро окружена од Немаца, тако да се овај одмах повукао са две чете и напустио даљу одбрану добро утврђеног положаја.

блокирање и обезбеђење, које су потом настојале да обухвате и блокирају објект, отсеку посаду утврђеног положаја и спрече прилаз непријатељских појачања. Под њиховом заштитом подгрупа за рушење вршила је рушење објекта помоћу експлозива. За време напада јуришне групе стрељачке јединице које су дејствовале лево и десно посedale су ровове и обезбеђивале њене бокове, док је артиљерија ватром спречавала прилазе непријатељских резерви. Као што се види, поклањала се велика пажња успостављању и одржавању што боље тактичке сарадње и везе између појединих група и осталих стрељачких и артиљериских јединица. Као врло поучан пример може нам послужити напад јуришног батаљона 18 дивизије на Штампетов вијадукт, у јесен 1944 године. Овај батаљон је добио задатак да се изненадно, директним нападом, пробије кроз спољну одбрану вијадука, који је био брањен са три јака армирано-бетонска бункера и заштићен јаким препрекама, а потом да минира сам вијадукт и да га дигне у ваздух. За то време једна стрељачка бригада имала је да напада спољну одбрану, а друга да врши спољно обезбеђење. Напад је почео дању и, благодарећи прикривеном терену и изненађењу, батаљон се пробио кроз спољну одбрану вијадука (ликвидирао један бункер), одмах напао његову посаду и успео да овлада бункером још док је бригада водила борбу за ликвидацију спољних утврђења (на отстојању 800 м од вијадука). Бригада за спољно обезбеђење успела је да пресече железничку пругу са правца Љубљане и да уништи један оклопни непријатељски воз, чиме је спречила непријатељу да пружи помоћ споља. Таквим садејством јуришног батаљона и бригаде пресечена је једна од главних пруга за пребацивање немачких појачања и снабдевање трупа у Италији, а тиме се доста помогло и Савезницима, што су и они сами признали. Иако је овај успех постигнут захваљујући добром садејству између јуришног батаљона и осталих јединица 18 дивизије, ипак највећи део заслуге припада јуришном батаљону.

Као пример за садејство разних видова оружане силе и родова војске са јуришним јединицама може нам послужити и немачки напад на јако утврђење бр. 505 Мажино линије. Утврђење је било вишеспратно са најмодернијим уређајима тврђавске технике и састојало се из два оклопна блока, а сваки блок од пет покретних митраљеских купола и једног казамата за топ 105 мм. Куполе су биле израђене од специјалног челика, пречник им је био 2 м, а дебљина оклопа 30 см. Нападом је руководио командант корпуса. У нападу, који је трајао 48 часова учествовала је једна пионирска чета у садејству са једним пешадиским батаљоном и артиљеријом тешког калибра. Док је артиљерија, непосредним гађањем топарница и пушкарница онемогућавала дејство одбране, дотле су пионири подишли мртвим угловима купола и минирали објекат. Сви покушаји Француза да тешким тенковима (од 72 тоне) изврше противнапад у бок јуришне групе остали су без успеха, због јаког дејства немачке противтенковске и противавионске артиљерије. Карактеристично је да су у нападу на остала утврђења Мажино линије са јуришним јединицама садејствовали и авиони типа „штука“.

Код савезничких армија начин дејства ових јединица (командоса и ренџер-јединица) зависио је, углавном, од природе задатака и њихове техничке опремљености, с тим што се оне нису ограничавале само на улоге јуришних јединица, већ су често имале и задатке које су код нас вршиле партизанске, минерске, диверзантске и друге јединице, па чак и шире, с обзиром на пространство ратишта и комбиноване операције са сува, мора и из ваздуха. Сваки појединачни пример из Другог светског рата показује специфичне начине дејства. Тако су британски командоси и амерички ренџер-батаљони за време поморско-десантних операција пребацивани водом до одређених циљева, а даље су дејствовали сувим, пешке или уз оклопна транспортна средства. На пример, приликом акције код Дијепа јединице командоса бр. 4 пребачене су преко Канала бродовима и искрчане на обалу на два места. Пошто су се уз подршку ватре својих бацача приближиле немачкој обалској батерији и бацачима уништиле њено слагалиште муниције, извршиле су јуриш и хладним оружјем савладале посаду. Тиме је омогућено неометано приближавање десантних јединица и њихово искрцавање.

Било је честих случајева да су ове јединице пребациване у непријатељску позадину авионима, односно једрилицама, тако да је њихов десант, у вези са сувоземним дејствима, често стварао велика изненађења код непријатеља. Тако су 10 маја 1940 године, при нападу на јако утврђени фор Ебен-Емаел, који је уз то био заштићен јаком воденом препреком, јуришне јединице кренуле у напад под заштитом бомбардерске авијације која га је бомбардовала пуна три сата, у таласима од по 50 авиона и у размацама од по 25 минута. Међутим, и поред тога што су бачене бомбе правиле левкове пречника 8 м и дубине 4 м, оне нису могле да причине веће штете фору. Због тога су око 12 часова помоћу десантних једрилица на његову површину спуштена два вода јуришних пионира, који су одмах уништили већи део непријатељских пушкарница и заузели такав положај са кога су могли успешно потпомагати и оне јуришне јединице које су вршиле напад сувим, а са којима су имали радиовезу. Користећи ноћ, јуришне јединице су прешле реку на гуменим чамцима и уз подршку падобранаца попеле се помоћу лествица на горњи део фора. У зору 11 маја оне су се састале са падобранцима и отпочеле јуриш, палећи послугу и уништавајући муницију помоћу бацача пламена, док су експлозивом у исто време разбијали врата, онеспособљавали пушкарнице, итд. За то време противтенковска артиљерија, која је била придодата јуришним јединицама, непосредно је гађала улазе у објекте, док су пешадиске чете служиле за обезбеђење и заштиту. На тај начин, фор је заузет 11 маја око подне.

Начин дејства ових специјалних јединица у операцијама на Далеком Истоку веома је различит. Командоси су на пример, подељени у одреде (у јуну 1952 године у Кореји је дејствовао 41. одред, док су главне снаге командоса биле концентрисане на Малаји). У Кореји они дејствују мање-више укупно и у садејству са осталим јединицама, а на Малаји у мањим јединицама које се боре и постав-

љају заседе у влажним и топлим џунглама и на ивицама плантажа гуме (које побуњеници уништавају). Обично су распоређивани у заседе, по групама од 3—4 борца, обучени у кинеско одело и наоружани само пиштољем. При томе треба напоменути да се војници 41 самог сталног одреда командоса у Кореји нису слагали са понашањем и начином рада бораца 1 пешадиске дивизије при јуришу и чудили су се њиховој недовољној пажњи при блиској борби (на пример, њиховом кретању у усправном ставу за време јуриша). Они су сматрали да се изненадним јуришем може постићи много већи успех и ефекат уз мање губитке. Изненадним јуришем ствара се већа паника код непријатеља, који се, поред тога, натерује и на непрестану опрезу на свим деловима борбеног распореда, итд.

*

Проучавајући дејства јуришних јединица, пада у очи да је њихов рад изразито офанзивног карактера (без обзира да ли се употребљавају у нападу или одбрани) при чему муњевити јуриши и снажљивост у блиској борби чине њихову главну карактеристику. Поред тога, обученост у брзом прилагођавању ситуацији и вештом прилажењу непријатељу, познавање и коришћење свих борбених лукавстава, одлична, такорећи, инстинктивно-механичка сарадња свих њихових делова (па и сваког појединца) у сваком тренутку борбене ситуације, физичка и психичка снага и издржљивост, а нарочито свестрана и детаљна обука у коришћењу разноврсног оружја и борбених средстава — чине да се јуришне јединице много разликују од обичних пешадиских па и других специјалних јединица и да их ове без дуже и специјалне обуке не би могле свуда заменити.

Међутим, у погледу даљег развоја и формирања ових јединица после рата су се појавила разна мишљења. Наиме, једни сматрају да су оне нецелисходне, наводећи за то као главни разлог што се њиховим формирањем извлаче из састава других јединица најбољи војници, подофицири и нижи официри, те се на тај начин смањује борбена способност стрељачких батаљона и јединица других родова војске. Зато, они сматрају да и обични пешадиски батаљони могу извршавати многе задатке јуришних јединица и да се за извесне специјалне задатке брзо, тј. непосредно пре њиховог извршења, могу извезбати само пешадиске јединице. Они, даље, тврде да ће у стварној борбеној ситуацији бити ређих случајева у којима ће пуна специјалност јуришних јединица долазити до изражаја и да би стварање такве борбене јединице нарочито високог квалитета само за привремене задатке претстављало луксуз, итд. Разуме се, такво гледиште заступају већином старешине оних ратних јединица које су највише осетиле последице узимања људства за попуну јуришних јединица, па и оне старешине које су са својим обичним јединицама успевале да извршавају и неке специјалне задатке. Други, напротив, сматрају да пешадиске јединице не могу заменити јуришне, јер за то нису обучене, нити се због краткоће времена могу успешно обучити. Поред тога, они сматрају да се привременим формирањем таквих јединица не добија неки нарочити квалитет који би могао надок-

надити штете које би се појавиле код других јединица из чијег је састава људство узето, а с друге стране, тако још недовољно обучено људство излаже се великим опасностима. Зато они препоручују да се људство за јуришне јединице издваја још приликом самог регрутовања, и то од добровољаца одговарајућих квалификација.

И у погледу самог места јуришних јединица такође постоје разна гледишта, наиме, да ли ће се налазити у формациском саставу пука или дивизије, или у органском саставу корпуса односно армије, или ће стајати на расположењу Врховне команде, која би их према потреби придавала појединим тактичким јединицама. По нашем мишљењу, на ова питања се не би могао дати јединствен одговор првенствено због различитог карактера и специфичне употребе ових јединица у разним војскама (на пример, командоси и ренџер-јединице имају ширу примену у поморским и ваздушнодесантним или чисто копненим операцијама), као и због карактера самог ратишта, итд. Осим тога, постоје разна мишљења и у томе да ли њихова организација, наоружање, опрема, па и обука, треба да имају више карактер пешадиских или инжињерских јединица, итд.

Иако се у свим савременим војскама тежи да се избегне свако непотребно формирање специјалних јединица, иако се, не може ићи ни у другу крајност и захтевати да сваки посебан задатак извршава само она јединица која је за то формирана (таква схватања довела би до некоординирања у руковођењу, претеране разлике у наоружању, расипања људства, итд), ипак су досадашња ратна искуства, по нашем мишљењу, доказала да су јуришне јединице врло корисне и важне у савременом рату и да им треба посветити нарочиту пажњу и студију. Досада их стварно није могла потпуно заменити ниједна друга јединица и формација, а с обзиром на развој савремене армије и ратне технике, на организацију положаја, физиономију борбе, итд., има изгледа да ће њихова улога убудуће бити још већа и разноврснија. Мада услови савременог рата и од људства пешадиских и других јединица захтевају далеко већу индивидуалну способност и сналажљивост у свима борбеним ситуацијама, познавање употребе разноврсног оружја и борбених средстава, итд., ипак се код њих не може постићи толико универзална обука каква се тражи од јуришних јединица.

На крају, сматрамо да би требало детаљније испитати могућности за формирање јуришних батаљона у саставу пешадиске дивизије и чете (или неке друге формације) у саставу пука, али тако да њихова формација, с обзиром на задатке, буде довољно еластична и да се за њихову поуну још приликом регрутовања одабирају најбољи добровољци. Поред тога, требало би размотрити и питање формирања извесног броја јуришних јединица у резерви Врховне команде која би их употребљавала за задатке оперативног значаја или, према потреби, придавала појединим тактичким јединицама на фронту.